

BORBÉLY-PECZE TIBOR BORS – FAZAKAS IDA –
KENDERFI MIKLÓS – TAJTINÉ LESŐ GYÖRGYI

Pályainformációtól a közösségi karrier-konstrukcióig

A kettuneni közösségi médiára alapozott
pályatanácsadási modell vizsgálata a hazai gyakorlatban

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulási folyamat digitalizációja szétfeszíti a hagyományos iskola falait. Az iskolai pályaorientáció és a felnőttkori karrier-tanácsadás területén hasonló forradalomnak lehetünk szemtanúi. A korábbi, a szakértő pályatanácsadó szerepére épülő modellek felbomlóban vannak a világban, és helyükre az online/digitális kooperatív és kollaboratív technikákra épülő tanácsadási tevékenységek lépnek. Finn szerzők (*Kettunen, Vuorinen és Sampson, 2015; Kettunen, 2017a*) egyenesen azt javasolják, hogy a korábbi kínálatvezérelt pályatanácsadás fogalmait fel kell váltani a tanácskérői keresletre épített megfogalmazásokkal.

Ebben a cikkben bemutatjuk a pályaorientációs, pályatanácsadási szolgáltatásokkal, iskolai programokkal és szakemberekkel szemben a digitalizáció során fellépő kihívásokat, a fejlett gyakorlatoktól lemaradó hazai megoldásokat. Majd Kettunen modelljét ismertetve kiemelünk néhány ígéretes hazai pályaorientációs gyakorlatot, amelyek előbb a web 2.0 és remélhetőleg hamarosan a web 3.0 használatba vételének lehetőségével kecsegtetik e szakma hazai művelőit.

Kulcsszavak: *modellek, digitális, pályatanácsadás, közösségi konstrukció, web 2.0 és 3.0*

TECHNOLÓGIAI FORRADALMAK ÉS PÁLYATANÁCSADÁS

A technológia mindig meghatározza az életmódunkat, azt, ahogyan dolgozunk, állást keresünk, tanulunk, közösségi és magánéletet élünk. A kétezres évek közepén megjelent *közösségi média* – a web 2.0 és 3.0 részeként – szintén jelentős hatást gyakorol arra, ahogyan a mindennapokban élünk, ügyeket in-

tézünk, társalgunk, vagy éppen pályatanácsadást veszünk igénybe, illetve nyújtunk. A pálya- és karrier-tanácsadás gyakorlati kereteit is átszervezi a modern technológia, amely akkor működik jól a tanácsadók és tanácskérők kezében, ha *tudatosan* élnek vele. A támogató, segítő humán szakmák aktorai (pedagógusok, szociális munkások, tanácsadók, pszichológusok), szemben a természettudományos területeken dolgozókkal, jellemzően elmaradnak a modern technikák birtokba vételében, használatuk megértésé-

ben. 2020 tavaszán a koronavírus-járvánnyal járó korlátozó intézkedések egyik okozata volt, hogy humán szakemberek tömegei tanulták meg és el a web 2.0 és 3.0 eszközeinek használatát. Szerencsés esetben ez a tanulási folyamat nem állt meg az egyes szoftverek alkalmazásánál, hanem mélyebb szintre váltott, és összekapcsolódott a kollaboratív tanulás, a kooperatív tanulás elméleti kereteivel is, így garantálva, hogy a karantén múlásával az újonnan tanultak talán nem tűnnek el a feledés homályában.

Ennek biztosításához nem elegendő, ha néhány szakember vagy tanácskérő, diák használatba veszi az új technológiai megoldásokat, a kritikus tömeg elérése szükséges – ami azt jelenti: a tömeges felhasználói (tanári, tanulói, szülői) igények átalakulása már nem engedi meg, hogy visszatérjünk az offline működéshez vagy a web 1.0 világába. Ám e tekintetben a 2020/21-es tanév indulásakor aggasztó jeleket láttunk. Például a karanténidőszak alatt sikeresen alkalmazott Google Classroom, Microsoft Teams, e-Kréta alkalmazásokba elmentett órai vagy házi feladatokra a tanárok, intézmények már évkezdéskor nemet mondanak, ezzel megnehezítve egy lehetséges hibrid

(személyes és online) oktatásra való átállást. Minden nagy krízis annyit ér, amennyit hajlandók vagyunk tanulni belőle! Azzal, ahogy a pedagógusok, szakszolgálati dolgozók személyes, 15 GB méretű Gmail-tárhelyén folyt a 2020. tavaszi online oktatás, rendszerszintű működtetés esetén nem lehet számolni. Nincsen ez másként a digitális tanácsadás megvalósítása esetében sem, ahol az Oktatási Hivatal 2020 szeptemberének elején (OH, 2020) olyan online pályaeorientációs felmérés bevezetését rendelte el, amely

semmilyen webes pályainformációs rendszerhez vagy pályaedukációt támogató iskolai megoldáshoz sem kapcsolódik – miközben rendelkezésünkre állnak a jó gyakorlatok, s akár benchmarking jelleggel felhasználható példák (Real Game, Career Cruising, Blueprint for Life, Kanada).¹ A kanadai példa azt teszi láthatóvá, hogy milyen módon lehetséges a klasszikus „papír-ceruzára” épülő tananyagokat egy jól átgondolt LMS rendszerben az online térbe költöztetni. Ugyanakkor a technológia (többnyire) mindig előrébb jár, mint egy-egy ország közoktatási rendszere. A modern, web 3.0-ra alapozott megoldások tanulók és tanárok tömegei számára még nem érhetőek el (Csapó, 2020). Az elmúlt egy-másfél évben idehaza annak voltunk szemtanúi, hogy szigetszerű, egyedi fejlesztések, próbálkozások zajlanak inkább, semmint valódi digitális pályaeorientációs, pályaedukációs fejlesztések. Ugyanakkor ezek a kényszerszülte, forráshiányos egyedi gyakorlatok gyakorta mutatnak nagyobb innovációs potenciált, mint a nagy és átfogó központi fejlesztések.

Minden nagy krízis annyit ér,
amennyit hajlandók vagyunk
tanulni belőle!

PÁLYAEORIENTÁCIÓS ÉS DIGITALIZÁCIÓ

A pályatanácsadás a 2000-es években megindult közösségimédia-booming során háromféle dologra használta fel az infokommunikációs technológiai (IKT) eszközöket; a) pályainformációt adott át, b) feladatokat automatizált (pl. kérdőívek, tesztek felvétele, kiértékelése), c) kommunikált a klienssel. Watts (2002) négy szakaszra osztotta a számítástechnika-hírközlés és a pályatanácsadás kapcsolatrendszerét;

a. a nagygépek kora: az 1960-as évek vége,
az 1970-es évek;

¹ <https://www.realgame.ca/en/>

- b. a mikroszámítógépek kora: az 1970-es évek közepétől a '80-as évek végéig,
- c. a világháló kora; a 90-es évektől a 2000-es évek közepéig – és végül
- d. a jelen, az integrált IKT kora, ahol már értelmetlen a telefon/PC/weblap hármáról beszélni.

A hazai pályaaorientáció, pálya- és karrier-tanácsadás az 1990-es években, a rendszerváltás után zárkózott fel a mikroszámítógépes alkalmazások felhasználásához.

A technológiaintenzív (tech-savvy) tanácsadáshoz és ezen belül is a közösségi média (social media) alkalmazásához a tanácsadási folyamatban kevés hazai gyakorlatot látunk működni. A kiterjesztett, virtuális világ, a web 3.0 adta pályaaorientációs lehetőségek tömeges alkalmazásba vétele még várat magára.

Finn kollégánk, Jaana Kettunen néhány éve figyelemreméltó kutatássorozatot publikált, s annak nyomán 2017-ben a Jyväskyläi Egyetemen neveléstudományból doktori fokozatot szerzett. Kvalitatív, pályaaorientációkkal végzett fókuszcsoporthoz vizsgálataiból egy új arculat rajzoldott ki abból, ahogyan a pályaaorientációt végző, a változásokra adaptív válaszokat adó szakemberek a közösségi médiához viszonyulnak. Ebben a cikkben bemutatjuk a kettuneni modell főbb elemeit, majd néhány hazai pályaaorientációs programot megvizsgálva elhelyezzük ezeket a szerző által megajánlott mátrixban.

Web-verziók és tanulási formák

Mielőtt a kettuneni modellt és annak hazai alkalmazhatóságát bemutatnánk, rövid kitérőt teszünk, felidézve a modern közösségi ta-

nulási formák és a WWW fejlődésének közös halmazait (1. táblázat). A digitális technológia főként a web 2.0 megjelenését követően, tehát az elmúlt másfél évtized során hozott olyan lehetőségeket, amelyek keretében a kooperatív és kollaboratív tanulás megvalósulhat. „A web 2.0 kifejezés olyan internetes szolgáltatások gyűjtőneve, amelyek elsősorban a közösségre épülnek, azaz a felhasználók közösen készítik a tartalmat vagy megosztják egymás információit. Eltérően a korábbi szolgáltatásokkal, amelyeknél

a tartalmat a szolgáltatást nyújtó fél biztosította (például a portáloknál)” (Bene Zoltáné Pusztai Virág (2013). A közösségi média a web 2.0 ideológiai és technológiai kereteire épül.

Ezek a technikai lehetőségek leginkább a sávzélesség növekedésében, tehát a szinkron használatot levetővé tevő kép- és hangátvitelben (ld. Skype, Zoom, Google Meet stb.), valamint a tárhelykapacitás szinte korlátlanul válásában (megfizethetőségében) foghatók meg. E két jelenség eredménye a világháló mesteri indexálása és a négy nagy keresőrendszer térnyerése (Yandex, Google, Baidu, MS Bing, korábban ide tartozott a Yahoo is). A tudásfelhasználás, keresés szempontjából, amelyek a pályaaorientáció számára kiemelten fontosak, e technológiai változások eredménye az emberi adaptáció új foka; a tartalomkeresés és a mikrotanulás mint alapvető cselekvésmódok megjelenése. Technológia és emberi tudásmegosztás, -felhalmozás, -alkalmazás tehát olyan módon kapcsolódik össze, amelyet eddig csak tudományos-fantasztikus filmekből ismertünk. Ha provokatívan akarnánk feltenni a kérdést, úgy is fogalmazhatnánk; *eljötte-e a mikro-tanácsadás korszaka?*

ahogyan a pályaaorientációt végző, a változásokra adaptív válaszokat adó szakemberek a közösségi médiához viszonyulnak

1. TÁBLÁZAT

Internetverziók és tanulás

jellemzők	WEB 1.0	WEB 2.0	WEB 3.0	WEB 4.0
<i>időszak</i>	1990-es évek	közelmúlt	jelen	jövő
<i>működési elvek</i>	statikus HTML tartalmak, a tartalommegosztás monopólium, az információ webhely-alapú	a webre asztali szoftverek kapcsolódnak, a felhasználó az információ létrehozója is, aktívan megoszt, közléstesz	kontextusvezérelt keresés, integrált adatbázisok, botok (ügynökprogramok), mobil és webes alkalmazások együtt	a rendszer intelligens, felhasználói viselkedés és tartalomfüggő dinamikus alkalmazkodása
<i>tartalom</i>	önálló statikus weblapok	wiki, podcast, videómegosztó	Facebook, Google+ [2019-ig], Instagram, LinkedIn	
<i>felhasználói egyén szerepe</i>	tartalomtulajdonosok	tartalommegosztás, közösségek	középpontban az egyén	
<i>web mint tanulási közeg</i>	információk egyszerű közzététele	tanulásszervezési keretrendszerekben (Learning Management System) MOODLE	mikro-tanulások, mikro-képzések, MOOC	adaptív, AI támogatású tanulás (<i>még kiforratlan a koncepció</i>)
<i>szervezet („iskola, egyetem” stb.)</i>	fix intézményi határok	kollaboráció az intézmények között (pl. ERASMUS programok)	tanár- és hallgatócserék, kettős diplomák, bizonyítványok	az intézmény irrelevánsá válik, az internet vezérlti a folyamatot, nincsenek földrajzi határok
<i>tanári szerep</i>	a tudás forrása	tanácsadó	a kollaboratív tanulás vezetője, „tudágyáros”	az AI segítségével támogató személyzet
<i>tanulói szerep</i>	passzív olvasó	aktív profil, író-olvasó, saját tanulási folyamatát irányítja	kollaboratív, saját tanulási tervet készít, aktívan alakít	autonóm, mesterséges intelligencia által támogatott tanulás, az AI segíti a tanulási terv kialakítását

FORRÁS: saját szerkesztés: Orbán, 2017; Aboonyi-Tóth, 2014; Demartini és Benussi, 2017 alapján

A pedagógiai, andragógiai gyakorlat oldaláról – ahová többszörös kötődése esetén a pályaeorientáció is tartozik – a tanulás fizikai terét, az „iskolát” a fizikai térből kinyitó web 2.0 és web 3.0 olyan fogalmakkal kapcsolható össze, mint a kooperatív és a kollaboratív tanulás. Kagan (2001) szerint a kooperatív tanulás folyamata képes működtetni azokat a differenciált munkamegosztásra épülő csoporttevékenységeket, melyben a tanulók képességei leginkább fejlődhetnek. A kooperatív tanulás lényege, hogy a diákok az egyénileg feldolgozott tartalmat a leszűrt tapasztalatok alapján megosztják a többiekkel. A kollaboráció ehhez képest egy olyan párhuzamos tanulási tevékenység, amelynek során a diákok egy adott problémára keresnek közös megoldást. A csoporttagok nem egymástól függetlenül dolgoznak

a feladat megoldásán. A szerepek nem kötöttek, a munkamegosztás spontán, mindannyian a problémára fókuszálva dolgoznak a megoldáson attól függően, hogy milyen tudáselemmel járulhat valaki hozzá az adott munkafolyamathoz.

A digitális és a távtanácsadás fogalmai

Bár sokszor és számos helyen definiáltuk a pályatanácsadást, a pályaeorientációt, az életút-támogató pályaeorientációt, e fogalmak napi gyakorlatban történő értelmezése továbbra is erősen eklektikus.

Az Európai Pályaeorientációs Szakpolitikai Hálózat (ELGPN) szakszótára (Jackson, 2013) az alábbi meghatározásokkal szolgál.

mindannyian a problémára
fókuszálva dolgoznak
a megoldáson

E-tanácsadás (E-guidance)

IKT segítségével véghezvitt tanácsadás vagy pályaeorientációs tevékenység pályaeorientációs tanácsadó közvetlen bevonásával vagy anélkül. Gyakran használják az interneten keresztül történő tájékoztatás vagy önértékelési eszközök és feladatok internetes használatának leírására.

Online pályaeorientáció

IKT technológiát alkalmazó pályaeorientációs szolgáltatás, számítógéppel vagy valamilyen hasonló elektronikus eszközzel, pl. mobiltelefonon keresztül. A szolgáltatás tartalmazhatja egy pályaeorientációs szakemberrel való kapcsolatfelvételt e-mail, webchat, sms vagy szociális média (pl. Facebook) révén. Gyakran használják az interneten keresztül történő tájékoztatás vagy önértékelési eszközök és feladatok internetes használatának leírására.

Telefonos pályaeorientáció

Pályaeorientációs szolgáltatás biztosítása telefonon keresztül. A szolgáltatás keretein belül lehetőség nyílt egy pályaeorientációs szakemberrel való telefonos konzultációra vagy ritkább esetben előre rögzített tájékoztatás igénybevételére. Hasonló szolgáltatásokat kínál a webchat, SMS és az Internet.

Webes pályaorientáció

Pályaorientációs tevékenység az interneten keresztül IKT segítségével, amely tartalmazhat tájékoztatást, önszolgálati anyagok és eszközök használatát, valamint még interaktívabb tevékenységeket, mint például fórumokon vagy vitafórumokon való részvételt vagy e-mailen keresztül, illetve web-alapon történő megbeszélést egy pályaorientációs munkatárssal.

Távtanácsadási szolgáltatások (Distance guidance services)

Olyan pályaorientációs szolgáltatások, amelyek bizonyos távolságból zajlanak, például telefonon, e-mailben vagy az interneten keresztül. Legfontosabb jellemzője, hogy hiányzik a tanácsadó és az ügyfél közötti szemkontaktus, ráadásul automatizált internetes tanácsadás igénybevétele esetén pályaorientációs munkatárs nem is vesz részt közvetlenül a tanácsadási szolgáltatásban.

(Jackson, 2013)

A számítógép használatával a tanácsadásban már sokkal korábban megpróbálkoztak, az 1960-as évektől az angolszász országokban (Cavanagh és Shapiro, 2004) főként a személyes tanácsadáshoz köthető tesztek kiértékelésében, majd a tanácsadó által történő értelmezésben volt nagyobb szerepe. Az 1970-es évektől az önértékelési rendszerek kapnak nagyobb hangsúlyt, ekkor már számítógéppel támogatott tanácsadásról beszélünk, olyan programokról, amelyek a döntéshozatalt segítik, ahol az egyén, a tanácskérő önmaga dolgozza fel a kapott információkat önmagáról és a pályajánlatokról, képzési javaslatokról. A számítógéppel támogatott tanácsadási rendszerek mellett sok más pályaorientációs program is alakul, játékok, szimulációk, oktatóprogramok, keresőfunkcióval ellátott információs rendszerek. Ezek a főként pályainformációs rendszerek foglalkozásokat, pályákat, illetve képzési, oktatási lehetőségeket írnak le. Ezen adatbázisok, információs rendszerek célja nem mindig átlátható. A tanácsadónak, munkáltatónak nyújtanak háttérinformációt, vagy

megbízható pályainformációs rendszerek nélkül digitális, online tanácsadás nem képzelhető el

a tanácskérők számára készültek az önálló információkereséshez. Mindkettőre talá-
lunk főleg nemzetközi példákat, bár hazánkban még mindig nincs olyan pályainformációs rendszer, amely megbízható, karbantartott, jó minőségű információkat tartalmazna. Nem

áttekinthető az egyes területekre vonatkozó információk közti átjárhatóság, iskolarendszer, oktatási és munkaerőpiaci lehetőségek közötti kapcsolatok (szak-munkakör). Az információk töredékesek, és nehéz megtalálni őket ma, az internet korában. (A keresőbe beírt pályaorientációs kérdések nagy része még mindig a gyakorikérdések.hu oldalra visz, ahol nem szakszerű válaszok tömegét találjuk.) Megbízható pályainformációs rendszerek nélkül digitális, online tanácsadás nem képzelhető el (személyes tanácsadás sem). Hooley, Hutchinson és Watts (2010) felosztásában az online tanácsadásnak számos formája van, ezeket így csoportosították:

- pályainformációs rendszerek és források,
- mesterséges intelligencia és automatizált megoldások, amelyek helyettesíthetnek

korábbi személyes tanácsadói feladatokat (pl. kérdőívek kiértékelése),

- új kommunikációs, interakciós formák, amelyeken keresztül tanácsadási szolgáltatások nyújthatók.

Az utolsó fenti pontban említett interakció lehet egyén-egyen, vagy egyén-csoport/csoport-egyen, illetve csoport-csoport mintázatú. A '90-es években a számítógép által támogatott tanácsadás esetében még másként gondolkodtunk a tanácsadásról, vagyis a számítógép, a digitális tér és tanácsadás viszonyáról. A tanácsadói munkát meghatározó pályalélektani modellekre itt nem térünk ki, a tanácsadás szintjeire sem, ezek talán ismertek az olvasók számára (Wigersma, 1992; Kiss, Szabó, Herczegné, Szemán és Czigány, 2010). Ugyanakkor azt gondoljuk, hogy a technológiai háttér új megközelítési lehetőségeket teremt mind a tanácsadók, fejlesztők, mind a tanácskérők számára, hogy új tanulási, felfedezési lehetőségeket ismerjenek, értsenek meg. Ehhez tudnunk kell, hogy milyen tanulási környezet segíti, támogatja a tanácsadói, tanulási folyamatot. A szakirodalomban az *instrukciós design* (Komenczi, 2004; Papp-Danka, 2014) oktatásmódszertani megoldás jelenti a tanulási környezet határendszerének megtervezését. A kifejezés és a modell leírja, hogy milyen tanulási környezet támogatja a készségek elsajátítását. Az instruktivitás mint irányítás, előírás, szabályozás szerepel, és dominánsan a tartalomra és az egyéni tanulásra irányul. Általában olyan online kurzusok, programok módszere ez, amelyek nagyarányú interaktív részvételt igényelnek az egyéntől, a tanuló féltől. Nem a forrásmegosztásra épülnek, hanem a tevékeny hallgatói részvételre (Littlejohn, 2013).

A digitális tanácsadáshoz, az új kommunikációs formák tervezéséhez több ismeretre van szükség az instrukciós design mint oktatásmódszertan területéről. A megoldásokhoz ismerni kell az online tanulást, a tanácskérők igényeit, azt, hogy milyen kérdésekre keresnek választ, milyen tanulási utakon keresztül teszik ezt, majd olyan tanulási, tájékozódási környezetet kell kialakítani, amelyben ez a tanulási folyamat eredményesen végbemegy. Az nem igaz, hogy a technológia, az IKT alkalmazása önmagában növelheti az oktatás hatékonyságát és eredményességét, hiszen ezek csupán eszközök, amelyek segítségével lehetségessé válik a pedagógiai módszereket átalakítani, módosítani, s így közvetett módon növelni az eredményességet. Az eszközök nem megfelelő implementációja vagy

azok személyes oktatói hatás nélküli használata azonban nem vezet jobb minőségű tanulási eredményekre (Komenczi, 2009; Papp-Danka, 2014).

nem a forrásmegosztásra épülnek, hanem a tevékeny hallgatói részvételre

Az online vagy digitális tanácsadás eredményességére vonatkozóan nem sok kutatási adattal rendelkezünk. Staker és Horn (2012) négy oktatásmódszertani megoldást ír le az instrukciós design számára, amelyek átdolgozhatók a (pedagógiai) tanácsadás számára is. Az egyik a *rotációs modell*, amelyben a szakember és felhasználó/tanuló váltakozva használják a személyes és online felkészülést (az osztálytermi, személyes találkozásokat és az online feladatokat, tevékenységeket) egy meghatározott időterv vagy menetrend alapján. A *flexibilis modell* érvényesítéséről beszélünk, amikor a szakemberek alkalmazkodnak a tanulói igényekhez, s általában internetes felületen biztosítják a tartalmakat, anyagokat, feladatokat, majd ezt kiegészítik a személyes konzultációk egyéni és kisebb csoportokban, időben is

rugalmasan kezelve az egyéni igényeket. (A jelenlegi tanácsadói megoldások többsége talán ehhez a modellhez illeszthető.) A harmadik a *blended* (kevert) *modell*, ahol a felhasználók/tanulók a törzsanyagot hagyományos keretek között sajátítják el személyes, osztálytermi formában, de lehetőségük van ezeket online térben történő kurzusokkal is elmélyíteni. Végül a *bővített virtuális modell*ben a tanulás alapvetően online zajlik, de meghatározott időközönként, pl. kéthetente személyes találkozásra kerül sor.

Ezek a modellek nyilván nem átemelhetők a tanácsadás területére, de a megoldások csoportosításához, modellek megalkotásához támpontot nyújthatnak. Nagy hangsúlyt kap bennük a felhasználók/tanulók önállósága, az egyéni tanulás. Ezt a szakember/oktató támogatja, moderálja, segíti, személyes konzultációkkal egészítve ki. Mindez a tanácsadás szempontjából könnyen alkalmazható elv. A kettuneni modellben (Kettunen, 2017a) a közösségi médiának van kitüntetett szerepe, illetve annak, hogy milyen a tanácsadók viszonya a közösségi médiához.

A hazai lakosság digitális életterének változásai

A közösségi média szerepéről akkor van értelme beszélni a tanácsadási gyakorlatban, ha az adott társadalom digitális életterét fel tudjuk mérni. Ez egyszerre jelenti a fizikai hozzáférést, a digitális írástudás szintjét, a fogyasztott és készített tartalmakat a Web 2.0 óta, és a digitális időzésre használt csatornákat, platformokat is. Kettunen megfi-

gyelése egy olyan országban született, ahol 4,92 millió egyén használta az internetet már 2018-ban is, a lefedettség pedig 2020-ban 93,7% volt.² Tekintettel arra, hogy az ország teljes népessége 5,5 millió fő, a nem internethasználókat akár egyenként is

megkereshetjük a finn tanácsadók, szociális és oktatási szervek. Magyarországon 2011-ben még csak a lakosság 59%-a volt rendszeres internethasználó, s 2018-ban ez az arány még mindig csak 75% volt (a KSH adatai alapján) a 16–74 éves népesség körében.³ Egy 16 éves vagy annál idősebb magyar ember átlagosan napi 3,8 órát töltött interneten 2018-ban, 50 év felett a havonta legalább egyszer internetet használók aránya 63% volt (NMHH, 2019; Klenovszki, 2020). A leginkább használt közösségi alkalmazások a Facebook, Youtube, Google+ [2019-ig] és az Instagram.

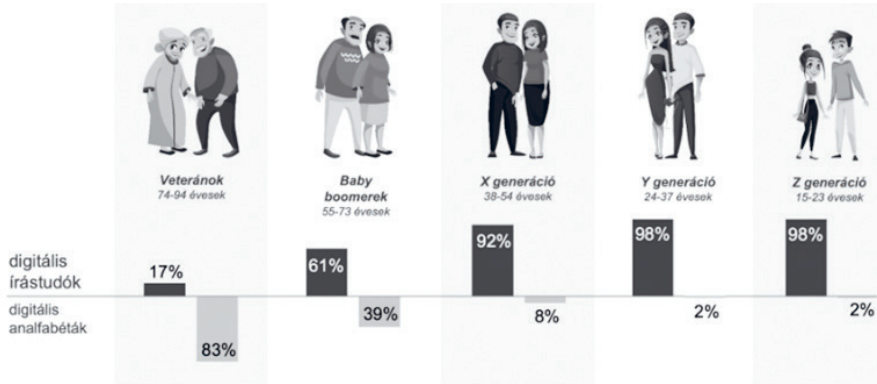
A digitális lét megélésének, a közösségi média használatának megértéséhez a digitális írástudás fogalmi zavarainak kérdéskörét is szükséges vizsgálni. „Az information literacy szókapcsolat ugyanis információs műveltség néven gyökeresedett meg a hazai gyakorlatban, ami dicséretes, viszont kevésbé hangsúlyozza kapcsolatát az írástudással. Ezzel szemben született meg a média- és információs műveltség (Media and Information Literacy, MIL) fogalma, amelynek terjesztését az UNESCO szorgalmazza, mivel úgy tekint rá, mint az empowerment, vagyis az egyén önirányítási képességének kialakítását, megerősítését és kiterjesztését szolgáló eszközre” (Koltay, 2018). Például a legidősebb magyar lakosság gyakorlatilag a mai napig kiszorul a digitális és a közösségi média-létből (I. ábra).

² <https://www.statista.com/statistics/567480/predicted-internet-user-penetration-rate-in-finland/>

³ https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tab1/tin00091.html

1. ÁBRA

Digitális írástudók aránya korcsoportok szerint Magyarországon, 2019-ben

Generációk internetpenetrációja NOK 2019Q4

FORRÁS: NOK (id. Klenovszki, 2020)

Tanácsadók hozzáállása a közösségi médiához Magyarországon

Kettunen (2017b) doktori disszertációjában saját dán és finn tanácsadókkal végzett fókuszcsoportos kutatásán keresztül mutatja be a pályatanácsadók öt lehetséges hozzáállását a közösségi médiához. A megítélés skálája a „szükségtelen”-től az „elengedhetetlen”-ig terjed (2. táblázat). A modell

az elmúlt néhány évben nagy utat tett meg, és számos országban konferenciatéma lett. Ennek következtében döntöttünk úgy, hogy – részben a koronavírus-zárlat tapasztalataira is építve – megvizsgáljuk a modell hazai hasznosságát, a magyar pályatanácsadók és pályatanácsadási programok elhelyezhetőségét ebben a koordinátarendszerben. Vizsgálatunk során az EuroGuidance Magyarország 2016-os és 2018-as jó gyakorlatokat bemutató pályázati füzetekre támaszkodtunk (NSZFH, 2016; 2018).

2. TÁBLÁZAT

Kettunen taxonómiája: A pályatanácsadók viszonyulásai a közösségi médiához

dimenziók	kategóriák				
	szükségtelen	nélkülözhető	lehetőség	kívánatos	elengedhetetlen
attitűd	negatív	szkeptikus	bizonytalan	pozitív	pozitív/ továbblep
szerepe a tanácsadásban	nem releváns	„hóbotros”	potenciálisan értelmes	kiegészítő jellegű	a szolgáltatás kiterjesztésének módja

dimenziók	kategóriák				
	szükségtelen	nélkülözhető	lehetőség	kívánatos	elengedhetetlen
beállítódás	átlagemberek mindennapos emberi ügyeire fókuszál	a kapcsolatok fenntartására koncentrálnak	a párbeszédre fókuszál	a reflexióra fókuszál	az emberek életfeladataikban történő előrehaladására koncentrálnak
percepció	fenyegetés	kihívás	változás	valóság	pozitív erőforrás
tanácsadói szerep	szakértő	tanácsadó	támogató	reflektáló	a tanácsadó, mint egy lehetséges erőforrás a tanácskérő életében
az interakció jellege	szakember az egyén felé	szakember az egyén felé	kétirányú szakember és egyén között	kétirányú szakember és egyén között; egyén a kortársak felé	kétirányú szakember és egyén között; kétirányú egyén és közösség között
tanácsadási paradigma	egyéni személyes tanácsadás	egyéni tanácsadás	egyéni és csoportos tanácsadás	egyéni és csoportos tanácsadás (tanácsadóval vagy nélkül)	önsegítés tanácsadóval vagy nélkül
a tanácsadás helye	kínálatvezérelt, időben és térben meghatározott	kínálatvezérelt, időben meghatározott	keresletvezérelt, időben meghatározott	állampolgár-/felhasználó-vezérelt, időben meghatározott	állampolgár-/felhasználó-vezérelt

FORRÁS: Kettunen 2017b

A közelmúltban több olyan kutatás is született, melyek a pandémia által életre hívott igények kielégítését vizsgálták a humán szolgáltatások területén – közelebről a pályatanácsadók táv- és e-tanácsadási gyakorlatát (*Tajtiné Lesó, Borbély-Pecze, Juhász és Kenderfi, 2020*), vagy a pályaeorientációs témában fellelhető hazai honlapok tartalmát (*Kenderfi, 2020*).

Az elsőként említett empirikus munkából kiderül, hogy a szakemberek munkájuk során az állami intézmények által fenn- és karbantartott honlapokat használják kiemelkedő mértékben. Például a felvi.hu-t a munkatársak 68,86%-a használja, vagy a Nemzeti Pályaeorientációs Portál második verzióját, a pályaeorientacio.munka.hu-t a kétharmaduk. Ezek a tanácsadók legnépszerűbb információszerezési forrásai, melyet

minden bizonnyal követnek a hozzájuk forduló ügyfelek. A választott honlapokat tanulmányozva (nive.hu, ikk.hu, eletpalya.munka.hu, oktatás.hu, vagy szakmavilag.hu) arra jutunk, hogy azokban a fenti *1. táblázat* web 1.0-ról közölt ismérvei köszönnek vissza, mégpedig maradéktalanul (csupán az időszak tekintetében van egy negyed százados eltérés).

A másik említett kutatás eredményei azt mondatják ki velünk, hogy a pályaeorientáció területén működő honlapok, legyenek azok eltérő programok (pl. szakképzési hét, pályaválasztási kiállítás) portáljai, különböző intézményeké (pl. megyei pedagógiai szakszolgálat vagy képzőhely), netán non- vagy forprofit szervezeteké – csupán elvtve közelítenek a web 2.0 kritériumaihoz. Sőt, az 1.0-nak sem felelnek meg az elavult,

aktualitásukat régen elveszített tartalmaik miatt, vagyis nemhogy statikusak, de a valótlán információk emlékoszlopává váltak.

NÉHÁNY HAZAI KÍSÉRLET

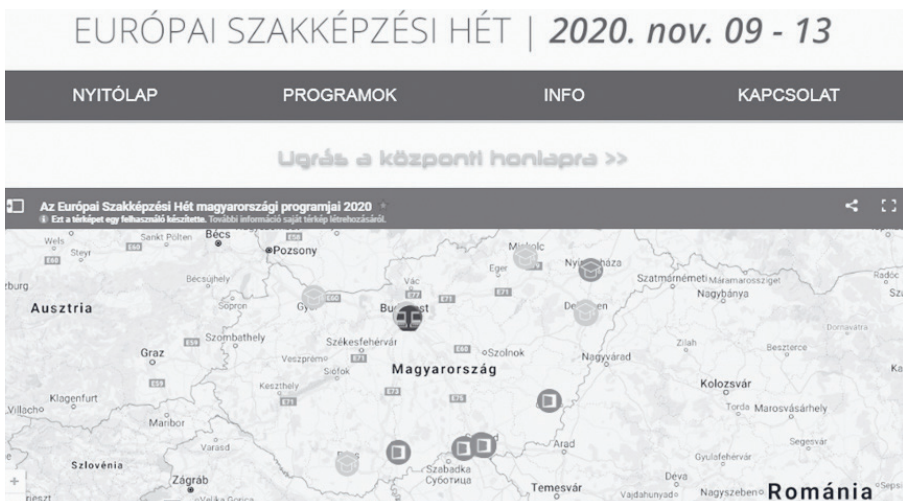
Szakképzési Hét weblap

A *Vocational Skills Week* egy közösségi kezdeményezés, amelynek a programsorozat ki-

alakításában és lebonyolításában minden EU-tagállam részt vesz. A projekt hazai megvalósítását a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (NSZFH) végzi, összegyűjtve a szakképzési centrumok (SZC) és más szereplők vonatkozó tevékenységeit. Az elérhetőség érdekében létrehoztak egy dedikált URL címet,⁴ amely évről-évre gyűjtőlapként funkcionál. A honlap jellegzetes web 1.0-s megoldás, amely statikus tartalmak lekérdézésre alkalmas (1. kép).

1. KÉP

Szakképzési Hét – NSZFH – tematikus oldal

FORRÁS: <https://szakkepzesihet.hu/>

Nemzeti Pályaorientációs Portál 3 és Facebook-csoport

A kétezres évekig visszavezethető előzményei vannak a hazai országos/nemzeti pályaorien-

tációs portálfejlesztéseknek. Az NPP (Nemzeti Pályaorientációs Portál)⁵ jelenlegi harmadik verzióját uniós forrásokból szintén az NSZFH tartja karban, fejleszti (2. kép). Maga a honlap szintén web 1.0-s technológia, azonban kísérleti jelleggel kapcsolódik

⁴ <https://szakkepzesihet.hu/>

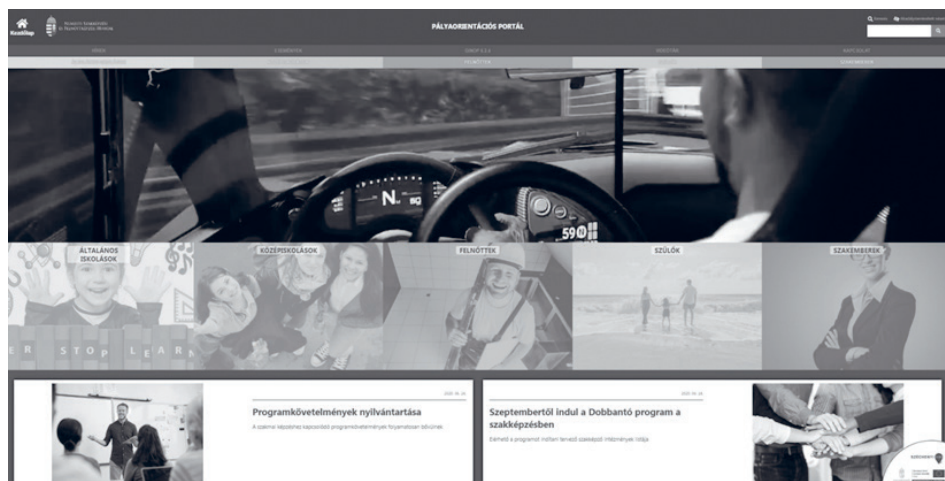
⁵ <https://palyaorientacio.nive.hu/>

hozzá egy önálló, zárt Facebook-csoport, a *FB Pályaiori Klub*, amely tipikus koronavírus-termékként a tanácsadók egymás közti kommunikációját volt hivatott átvenni a víruszárlat alatt. Reméljük, hogy a kezdemé-

nyezés túléli a járványt, és a web 3.0 felé elmozdulva valódi co-konstrukciót (élettervezésről szóló közös gondolkodást) tesz majd lehetővé a szakképzési alszektorban dolgozó tanácsadók között.

2. KÉP

Harmadik Nemzeti Pályaorientációs Portál

FORRÁS: <https://palyaorientacio.nive.hu/>

A kettuneni taxonómia dimenziói alapján az alábbi megállapításokat tehetjük a fentiekben bemutatott honlapok és közösségi oldal kapcsán.

A honlapokkal összefüggésben látható az azt működtetők jellemzően pozitív irányú attitűdje, melyek intenzitásában fedezhető fel csupán eltérés.

A készítőik a felületek tanácsadásban játszott szerepét tekintve egyértelműen törekednek a szolgáltatás kiterjesztésében az aktív részvételre.

Beállítódásukat tekintve a többnyire web 1.0 típusú statikus honlapok nem teszik lehetővé a kétirányú kommunikációt, így a reflexiót és a párbeszédet sem, azonban hangsúlyt helyeznek a mindennapi ügyn-

tézésre és az ügyfelek/tanácskérők aktuális életfeladatai megoldásának támogatására.

Percepciójukban a valóságot kívánják tükrözni, azonban a fentebb is jelzett statikusság mellett az aktualizálási nehézségek mégis ellehetetlenítik a friss információk megszerzését és az azok közötti eligazodást. A pozitív erőforrások meghatározásában és összegyűjtésében nehézséget okoz a meglehetősen sok archív pályainformációs felület egyidejű jelenléte.

A vizsgált honlapok esetében a szakemberek nem tudnak valódi tanácsadói szerepben megjelenni a kétirányú kommunikáció hiánya miatt. Ebből kifolyólag csak mint információs szolgáltatók tudnak jelen lenni a folyamatban.

Az interakció jellegét tekintve a honlapoknál világosan egyirányú a kommunikáció a szakértőtől a tanácskérő felé. Ettől kicsit eltér a bemutatott zárt Facebook-csoport (a *Pályaori Klub*), mely arra törekszik, hogy lehetőséget teremtsen a szakemberek közötti párbeszédre, a horizontális tudásmegosztásra, adott esetben a kollaboratív munkavégzésre.

A vizsgált portálok tekintetében nem értelmezhető a tanácsadói paradigma, ebből kifolyólag a tanácsadás helye sem. A megjelenő információk a tanácsadás eszközeként szolgálhatnak, de a felületek önmagukban nem teszik lehetővé sem az egyéni, sem a csoportos tanácsadás megvalósulását. Látszólag keresletvezéltek, de alaposabb vizsgálódás után mégis a kínálat előtérbe helyeződésének jeleit mutatják. Összességében támogatni kívánják az önálló ismeretszerzésre törekvő egyéneket/tanácskérőket, igazodva azok digitális kompetenciáihoz, valamint információgyűjtési szokásaihoz.

Digitális tanácsadási tapasztalatok az EKE-n a Komplex Alapprogram Életgyakorlat-alapú alprogram keretében (KAP ÉA)

A programban részt vevők megközelítésében látható a pozitív attitűd. A digitális tanácsadásra való áttérés kihívásait, egyben lehetőségeit fel-

mérni nem egyszerű feladat a pályatanácsadók számára. 2020 tavaszától azzal szembesültek a szakemberek, hogy új, az online térben is használható tananyagokat volna szükséges létrehozni, olyan módszertani megoldást alkalmazva, amely túlmutat a tartalommegosztáson, az 1990-es években, a web 2.0 korában megszokott, statikus tartalmakat közvetítő távoktatáson.

a fejlesztők beállítódása már ezen alkalmazásoknál is egyértelműen párbeszédre épült

A fejlesztés meg is indult. A programban részt vevők a tanácsadás szerepének taglalásánál kihangsúlyozták, hogy a feladat megkezdésekor visszanyúltak saját korábbi munkáikhoz, hiszen korábban már fejlesztettek olyan web 2.0 alkalmazásokat, online rendszereket, amelyek a pályaismeret megszerzését és az önismert fejlesztését egyszerre támogatták.

A fejlesztők beállítódása már ezen alkalmazásoknál is egyértelműen párbeszédre épült. A kihívást az jelentette számukra, hogy hogyan fejlesszenek olyan digitális oktatási felületet, amelynek a középpontjában az egyén, a tanuló van, aki aktív felhasználója ennek a „megtanulandó” anyagnak, részvétele a folyamatban kollaboratív, reflektív, és felelős a saját tanulási folyamatáért. A Komplex Alapprogram Életgyakorlat-alapú alprogram (*Magyar, Czövek és Fazakas, 2018*) online tananyag-fejlesztésén keresztül mindezt megtapasztalhatjuk.

Az interakció jellege is egyértelműen azonosítható, hiszen ezek az alkalmazások a tanácskérők, tanulók aktivitására építve, önálló tanulási utak mentén nyújtottak önismereti és pályaismereti tartalmakat.

Ezekből a webtartalom-fejlesztésekből kiindulva tehát volt már elképzelés, hogy a web 2.0 hogyan használható a pályaaorientációban. Azonban a virtuális osztályterem csoporttagjai

közti együttműködést egy teljes funkcionalitásában működő tanulásmenedzselő (LMS: Learning Management System) rendszerhez képest csak részlegesen sikerült megvalósítani. Működik már egy levelezési rendszer, chatelési lehetőségre létrejött egy közös felület, ez azonban nincs közvetlenül beépítve a tanulási folyamatba.

Tanácsadási paradigmájuk egyéni és csoportos munkára egyaránt fókuszál. A koronavírus-járvány előtt a személyes oktatásra épülő tananyagot csoportmunkára építve alakították ki. (Az ebben a képzésben részt vevő tanárok később, saját intézményeikben KAP-alapú pályaaorientációs foglalkozásokat tartanak majd.) A pedagógusok sajátélményű csoportmunka során sajátították el az új pedagógiai módszereket és pályaaorientációs tartalmakat. Lényegében kooperatív és kollaboratív tanulásra épülő módszertani megoldásokat alkalmaztak a kiképzők: pl.

vita, szakértői mozaik módszer, csoportosítás, word café, strukturálás, szóforgó stb. Az Életgyakorlat-alapú (ÉA) alprogramhoz ezért a fejlesztés során olyan online interaktív feladatok készültek, melyek alkalmazásakor a résztvevők maguk tudják mozgatni a szövegdobozokat az adott helyre, majd ezeket meg tudják osztani a csoport többi tagjával, így valójában az online térben tudnak közösen dolgozni (3. kép). A feladatok tanulói portfólióba mentése révén olyan gyűjtréseket tudnak készíteni, amelyeket a későbbi tanulási folyamatban újra fel tudnak használni.

3. KÉP

Célok egyeztetése az osztállyal, előzetes tapasztalat felmérése (Magyar és mtsai, 2018)

Kérem, gondolja végig, hogy az e-learning tananyag gyakorlati részének teljesítésével mit szeretne megtanulni, mit szeretne elérni? Azt is gondolja át, hogy mit vállal a saját elvárásai, céljai érdekében a tanulás során! Bármilyen válasz jó, a cél, hogy saját maga számára készítsen egy teljesíthető listát, amit szem előtt tarthat a tananyag teljesítése során.
Húzza a megfelelő halmazzba azokat a szövegeket, amelyekkel egyetért! Ha valami olyan elvárása vagy vállalása van, ami nem szerepel a szövegek között, bátran írja le magának egy lapra.

Mit szeretnék megtanulni, mit szeretnék elérni?	Mit vállalom a céljaim elérése érdekében?
> szeretném ügyesebben megoldani az osztályban > utána olvasok, vagy a kurzus vezetőjétől aktívan az itt tanultakat menet közben kipróbálom az osztályomban	> szeretném megtanulni, hogy hogyan tudom kezelni a szeretnék új módszereket megtanulni csak a kötelező továbbképzési pontokért
szeretnék megerősítést kapni az eddigi munkámban szeretnék eredményesebb lenni az osztályom igyekszem megbeszélni a kollégákkal a tanultakat	igyekszem megérteni az ÉA módszereit a legszükségesebb teendőket biztosan el fogom szeretnék hatékonyabb lenni az oktatás területén
	nálunk kötelezővé tették, hogy részt vegyünk ezen a képzésen időt szánok a feladatok végrehajtására

FORRÁS: <https://www.komplexalapprogram.hu/kszf/kurzusok>

A tanácsadás helyére vonatkozóan új elem, hogy a szakértő/tanácsadó kivonulhat a folyamatból az előkészítés után. Igazán nagy kreativitást igényelt az alkotók részéről azt kitalálni, hogy a szituációelemző feladatok digitális térben hogyan végezhetőek.

Végül ehhez egy képelemző alkalmazásról készült, ahol a gyerekek saját igényeiket társíthatták a képen szereplő osztályhoz. Így egy későbbi feladatban a pedagógus, pályaaorientációs tanár tovább tud dolgozni ezzel a személyes tartalommal.

4. KÉP

Pedagógiai szituáció elemzése (Magyar és mtsai, 2018)

Megállapítás az osztályal

Amikor az osztályban a tanulási folyamat közben valamilyen „rendbontás” tapasztalható, akkor nagy valószínűséggel a gyerekek szükségleteinek kielégítése sérül (pl. elvesztették a fonalat, nem érik az értelmét az adott tananyag megtanulásának, elfogyott a figyelemre az energiájuk stb.)

Az alábbi képen található osztály figyelemnek, motivációjának visszaszerzéséhez milyen sorrendben kellene a tanárónak a pedagógiai lépéseket megtenni? Tegye sorrendbe a pedagógiai lépéseket!

1. Leül és elmondja a tanulóknak, hogy szerinte miért érdekes/izgalmas/hasznos az adott tananyag rész, és megkérdezi őket, hogy ők hogyan látják ezt.
2. 6. Megkérdezi a tanulókat, hogy szerintük hasznos lenne-e érteni, tudni, amiről szó van. Ha igen, akkor miben segítené nekik ennek az ismeretnek a birtoklása.

Újrakérés

Elrendezés

FORRÁS: <https://www.komplexalapprogram.hu/kszr/kurzusok>

A fejlesztésben részt vevő szakmai stáb véleménye szerint izgalmas pedagógiai módszertani fejlesztő feladat volt kitalálni és működésbe hozni egy eddig nem ismert digitális világ megoldásait, ahol a pedagógus csak a tanulás szervezője, felelős a tartalomért, a folyamatért, de személyes jelenlét nélkül el kell fogadnia, hogy a tanulásért magáért a felhasználó a felelős, az ő aktivitására tud csak építeni. Olyan digitális világot kellett megteremteniük, ahol ez a tanulási folyamat végbe tud menni.

A Fővárosi és a Megyei Pedagógiai Szakszolgálatok közösségi (Facebook, Instagram) oldalai

Az állami fenntartású intézmények erőforrásai sok esetben meglehetősen korlátozottak, ami abban is megmutatkozik, hogy a szakszolgálatoknál elvárva találhatunk rendszergazdát vagy olyan szaktudással rendelkező informatikust (mint iskolában az informatika szakos tanár), aki az intézmény informatikai gépparkjának karbantartása mellett az intézmény hivatalos honlapját is kezelni

vagy frissíteni tudja. Ebből adódóan a szakszolgálatok interneten való megjelenése néhány amatőr és lelkes (de informatikai szempontból laikus) pályaválasztási tanácsadó, pszichológus vagy gyógypedagógus többletmunkájának az eredménye.

A pedagógiai szakszolgálatokhoz rendelt továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadást mint szakfeladatot ellátó szakemberek által létrehozott és üzemeltetett közösségi oldalak áttekintése során a kettuneni taxonómia alapján próbáltuk feltárni a tanácsadók viszonyulását a közösségi médiához.

A szakemberek attitűdje egyértelműen pozitívnak mondható, hiszen teljesen önként vállalt feladatként jelenik meg minden pedagógiai szakszolgálatnál ez a tevékenység. Sem jogszabályi, sem vezetői szinten nem tapasztalható elvárásként a közösségi médiában (Facebook, Instagram stb.) való megjelenés és kapcsolatfelvétel, azonban a szakemberek érzik ennek szükségességét, és látják benne a célcsoportjukba tartozó Z generáció elérésének egy lehetséges módját, ezért plusz munkafeladatként vállalják a tartalomkészítést és a folyamatos nyomonkövetést, fejlesztést.

Mivel minden köznevelési intézménynek rendelkeznie kell honlappal, a szakszolgálatoknak is. A honlap karbantartására és folyamatos frissítésére azonban korlátozottak az erőforrások. Így érthetővé válik, hogy az egyébként is túlterhelt szakszolgálati kollégák számára a web 1.0 szintű honlap létrehozása is nagy kihívást jelent, és ez magyarázza a statikus, sokszor elavult információkat a lapokon. A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás mint szakfeladat tekintetében ezek a korlátozottan használható honlapok folyamatosan nagy problémát jelentenek, mert sem a szülők, sem a diákok számára nem tudnak naprakész információkat közvetíteni, illetve nem tudnak a GDPR-nek megfelelő felületet sem biztosítani az online tanácsadáshoz vagy távtanácsadáshoz, pedig igény mind a két oldalról mutatkozna erre.

A pozitív beállítódást egyértelműen jelzi a fejlesztési lehetőségek keresése. A menekülési utat, illetve egy lehetséges alternatívát a Facebook és/vagy Instagram ingyenesen használható aloldalai jelentik.

Ezeket sok intézményben egy-egy önként jelentkező tanácsadó a saját személyes profilja alá készítette el, természetesen megfelelően engedélyeztetve, hogy az intézmény neve

ott megjelenhessen. Az így létrehozott Facebook- vagy Instagram-oldalak képessé váltak a naprakész információk és hírlevelek jóval *gyorsabb* megosztására, továbbá *célirányos* eljuttatására az oldalt kedvelő pedagógusok, más intézményben dolgozó tanácsadók, pályaaorientációs szakemberek és diákok felé.

A tanácsadók percepciójában tetten érhető, hogy a tartalomkészítő szakemberek és a felhasználók (pedagógusok, szülők, diákok) is egyaránt pozitív, szükség esetén

mozgósítható erőforrásként élük meg ezeknek a közösségi oldalaknak a működését.

A tanácsadói szerepelfogást tekintve: a közösségi oldalakat átnézve láthatjuk, hogy ott elsősorban tanácsadói információmegosztás történik, a kommentlehetőségek korlátozása miatt visszajelző, reflektáló szerep nem tud megvalósulni, csak a közvetlen privát kapcsolatfelvétel után. Azonban minden esetben elmondható, hogy a tanácsadók ebben a konstellációban egy lehetséges erőforrást, támogatót ajánlanak fel a saját személyükben, természetesen a hivatalos jelentkezési eljárás után.

Az interakció jellegét tekintve abban találhatunk eltérést az oldalak között, hogy mennyire megengedett a posztok alatti komment, mely lehetőséget ad kérdések megfogalmazására, a reakciók megbeszélésére és a tapasztalatok cseréjére. Megfelelő humán erőforrás esetén a Facebook-csoport összekapcsolása az intézményi honlappal, a honlapok folyamatos frissítése és a Facebook által

biztosított chatszobák lehetővé tehetnék az interaktivitást, a kollaboratív tanulást a szakemberek, illetve a diákok részéről egyaránt, így megfelelően legalább a web

pozitív, szükség esetén mozgósítható erőforrásként élük meg ezeknek a közösségi oldalaknak a működését

2.0 elvárásainak, de ez az intézmény jellegéből adódóan külön szabályozási eljárás elkészítését és elfogadását tenné szükségessé. A különböző challenge-ek, több napon átívelő kihívások sikeressége és az elérések száma is csak a posztok alatt megjelenő like-ok és reakciók típusán és számán mérhetőek le, tehát ilyenformán nem mondható, hogy teljes lenne itt a kétirányú kommunikáció, hiszen csak hangulatjelekben megnyilvánuló reakciókat láthatunk.

A tanácsadási paradigma meghatározó eleme, hogy a közösségi oldalak működési felépítése és a megfelelő infotechnikai és infobiztonsági szakemberek hiánya miatt a pedagógiai szakszolgálatok többnyire csak híradásra tudják használni felületeiket, tájékoztatást tudnak nyújtani a személyes és az online egyéni vagy csoportos tanácsadási lehetőségekről. De magukat a tanácsadói tevékenységeket nem végezhetik ezeken a felületeken keresztül.

A tanácsadás helye, amennyiben intézményi, személyes jelenlétet igényel térben és időben, maximálisan korlátozott, hiszen kötődik az intézmény nyitvatartási idejéhez. Online tanácsadás esetén rugalmasabban kezelhető az időbeli meghatározottság, azonban az online tanácsadásra használható felületek száma igen korlátozott, mert nem áll rendelkezésre előfizetett és a GDPR szabályozásnak maximálisan megfelelő felület. A közösségi média felületei sem felelnek meg az említett információbiztonsági elvárásoknak, így ott semmiképpen nem valósulhat meg az intézmény részéről online tanácsadás sem egyéni, sem csoportos formában. Áthidaló megoldásként az egyéni aktivitásra tudnak építeni a szakemberek a naprakész információkat tartalmazó hírlevelek minél gyakoribb megosztásával, illetve az egyénileg vagy csoportosan végrehajtható, több napon átívelő kihívások rendszeres megosztásával.

ÖSSZEGZÉS

A digitális pályaaorientációs, pályatanácsadási tartalmak és főként a hozzájuk ren-

delt szolgáltatások kialakítását, illetve a szakemberek szemléletváltását illetően még meglehetősen gyerekcipőben jár Magyarország (Borbély-Pecze, 2020). Ugyanakkor a digitális forradalom természetéből, annak sebességéből adódóan ez a változás a küszöbön áll, és ha egyszer elindul, feltehetően nagyon gyorsan végbe fog menni. A technológiahasználat változásai okán egyszerűen megváltoztak/ megváltoznak az állam-

a digitális megoldások soha nem látott módon veszélyeztetik, rombolják a pályaaorientációs tanárok, tanácsadók személyes terét, magánélethez való jogát

polgári, tanácskérői igények is – általában az állami szolgáltatások, oktatási és szociálpolitikai tevékenységek irányában. A kínálatvezérlés szakértői szerepből kommunikáló tanácsadót a modern webalapú kommunikációs megoldások elidegenítik, elválasztják a tanácskérőtől. Amennyiben a pályaaorientáció és a pályaaorientációs tanácsadók nem veszik birtokukba a web 2.0 és 3.0 jellegű digitális terepek lehetőségeit, a tanácskérők maguknak keresnek és találnak ott megoldásokat. Példának okért YouTube-influencerek és Instagramsztárok véleményére alapozva, példáit látva választanak pályát. Egyre nehezebb olyan tanácsadó-tanácskérő, tanár-diák kapcsolatokat fenntartani, ahol vezetékes telefonon, e-mailen történő időpontfoglalás és üzenőfüzetten keresztül aszinkron megoldások maradnak a kommunikáció alapjai, vagy online kérdőívkitöltés mellett nem elérhetőek az online, személyre szabható pályainformációk, LMS-ben felépített pályaaeducációs megoldások, tananyagok.

Másrészről a digitális megoldások soha nem látott módon veszélyeztetik, rombolják a pályaaorientációs tanárok, tanácsadók személyes terét, magánélethez való jogát. Gondoljunk csak egy egyszerű

Facebook-poszt vagy Instagram-bejegyzés hatására. Olyan új fogalmak birtokba vétele, amelyeket *Kettunen* (2017b) is ajánl, elengedhetetlennek látszik az elkövetkező évtizedben. A technológiai bezárkózás nem tűnik járható menekülőútnak. Nem véletlen, hogy az elmúlt évtizedben

a pályaorientációs tanárok, tanácsadók digitális írástudásának fejlesztése, a szakmai és szakma feletti digitális kompetenciák meghatározása és kialakítása olyan nagy hangsúlyt kap a nemzetközi irodalomban és számos skandináv állam pályatanácsadó képzésében.

IRODALOM

- Abonyi-Tóth Andor (2014): *Kollaboratív internet alapú tanulási felületek tervezése és a tanulásban betöltött szerepének értelmezése* (doktori értekezés). ELTE PPK, Budapest.
- Bene Zoltánné Pusztai Virág (2013): *Médiaelmélet*. SZTE JGYPK, Szeged. (Mentorháló). Letöltés: <http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/MediaelméletV2/index.html> (2021. 04. 27.)
- Borbély-Pecze Tibor Bors (2020): Digitális pályatanácsadás: second life, avagy mégsem az? *Opus et Educatio*, 7. 3. sz., 193–202.
- Cavanagh, K. és Shapiro, D. A. (2004): Computer treatment for common mental health problems. *Journal of Clinical Psychology*, 60. 3. sz., 239–251.
- Career Cruising: *The Real Game Series, Blueprint for Life K-12 & Adult programmes*. Memramcook, New Brunswick, Kanda. Letöltés: <https://www.realgame.ca/en/games/TRG/blueprint.html> (2021. 04. 25.)
- Csapó Benő (2020): *A digitális oktatás jelene és jövője – a tudományünnepi előadás* (videó). MTA, 2020. november 3. Letöltés: <https://mta.hu/tudomanyunnep2020/csapo-beno-a-digitalis-oktatas-jelene-es-jovoje-111016> (2021. 04. 25.)
- Demartini, C. és Benussi, L. (2017): Do Web 4.0 and Industry 4.0 Imply Education X.0? *IT Professional*, 19. 4–7. Letöltés: <https://www.computer.org/csdl/magazine/it/2017/03/mit2017030004/13rRUyuvRtr> (2021. 04. 25.) doi: 10.1109/MITP.2017.47
- Jackson, C. (szerk., 2013): *Az Európai Pályaorientációs Szakpolitikai Hálózat (ELGPN) Szakszótára: ELGPN Glossary*. Letöltés: <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/hungarian/az-europai-palyaorientacios-szakpolitikai-halozat-elgpn-szakszotara-elgpn-glossary/> (2021. 04. 25.)
- Eurostat (2020): *Forecast of the internet user penetration rate in Finland 2018-2024*. Letöltés: <https://www.statista.com/statistics/567480/predicted-internet-user-penetration-rate-in-finland/> (2021. 04. 25.)
- Hooley, T., Hutchinson, J. és Watts, A.G. (2010): *Careering through the web: The potential of web 2.0 and 3.0 technologies for career development and career support services*. Commission for Employment and Skills. London. Letöltés: https://www.researchgate.net/publication/261990904_Careering_Through_The_Web_The_potential_of_Web_20_and_30_technologies_for_career_development_and_career_support_services (2021. 04. 25)
- Kagan, S. (2001): *Kooperatív tanulás*. Ökonet Kft. Budapest.
- Karner Orsolya (2010): A pályaorientációs szakemberek kompetencia-mátrixának kialakítása. *Életpálya-tanácsadás*, 2. 3–4. sz., 10–17.
- Kenderfi Miklós (2020): Pályaorientációs tartalmú honlapok vizsgálata 2020 áprilisában. *Opus et Educatio*, 7. 4. sz., 410–422.
- Kettunen, J. (2017a): *A közösségi média használatának térnyerése a pályaválasztási tanácsadásban*. EPALE. Letöltés: <https://epale.ec.europa.eu/hu/blog/rise-social-media-career-guidance> (2021. 04. 25)
- Kettunen, J. (2017b): *Career practitioners' conceptions of social media and competency for social media in career services* (doktori disszertáció). Jyväskyläi Egyetem. Letöltés: https://www.researchgate.net/publication/319762960_Career_practitioners'_conceptions_of_social_media_and_competency_for_social_media_in_career_services (2021. 04. 25)

- Kettunen, J., Vuorinen, R., és Sampson, J. P. (2015): Practitioners' Experiences of Social Media in Career Services. *The Career Development Quarterly* **63**. „e”. sz., 268–282. Letöltés: https://www.researchgate.net/publication/281449784_Practitioners'_Experiences_of_Social_Media_in_Career_Services (2021. 04. 25.) doi: 10.1002/cdq.12018
- Kiss István, Szabó Mónika, Herczegné Kereszturi Judit, Szemán Dénes és Czigány Lilla (2010): *A pályatanácsadás hatékonyságának vizsgálata* (E-book). ECO-COM Kft. Letöltés: http://eletpalya.munka.hu/c/document_library/get_file?uuid=327a69bf-c97d-4549-8d57-dd2ac8431234&groupId=10418 (2021. 04. 25.)
- Klenovszki János (2020): *87% internetező hazánkban. NRC Pandémia index kutatás*. Letöltés: <https://nrc.hu/news/internetpenetracio-2/> (2021. 04. 25.)
- Komenczi Bertalan (2004): Médium vagy módszer? E-learning trendek Amerikában. *Iskolakultúra*. **14**. 12. sz., 47–60.
- Komenczi Bertalan (2009): *Elektronikus tanulási környezetek. Kognitív Szeminárium Sorozat*. Gondolat, Budapest.
- Koltay Tibor (2018): *Az információs műveltség szemléletének változásai. Könyvtári Figyelő*, **28** (64). 2. sz., 219–228. Letöltés: http://epa.oszk.hu/00100/00143/00351/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2018_2_219-228.pdf (2021. 04. 25.)
- Littlejohn, A. (2013): *Understanding Massive Open Online Courses*. CEMCA EdTech Notes. Letöltés: https://www.cemca.org/ckfinder/userfiles/files/EdTech%20Notes%2020_Littlejohn_final_1June2013.pdf (2021. 04. 25.)
- Magyar István, Czövek Andrea és Fazakas Ida (szerk., 2018): *Az Életgyakorlat-alapú alprogram koncepciója*. Líceum Kiadó. Eger.
- NMHH, Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság (2019): *Lakossági Internethasználat 2018*. Letöltés: http://nmhh.hu/dokumentum/202180/lakossagi_internethasznalat_2018.pdf (2021. 04. 25.)
- NSZFH, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (2016): *Euroguidance Pályatanácsadási Díj 2016. Magyarországi jó gyakorlatok*. Budapest.
- NSZFH, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (2018): *Euroguidance Pályatanácsadási Díj 2018. Magyarországi jó gyakorlatok*. Budapest.
- Oktatási Hivatal (2020): *Vizsgálati eszköz (mérőeszköz)a pályaválasztást és továbbtanulást támogató személyes tanulói jellemzők vizsgálatához és ágazati ajánláshoz. Felhasználói kézikönyv pedagógusok számára*. Letöltés: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatasi/palyaorientacio/Kezikonyv_pedagogusoknak_OPM.pdf (2021. 04. 25.)
- Orbán Anna (2017): *Közgazgatási portálok a gyakorlatban*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest.
- Papp-Danka Adrienn (2014): *Az online tanulási környezettel támogatott oktatási formák tanulásmódszertanának vizsgálata*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. Letöltés: http://www.eltereader.hu/media/2015/01/Papp_Danka_A_Online_tanulasi_READER.pdf (2021. 04. 25.)
- Staker, H. és Horn, M. B. (2012): *Classifying K-12 blended learning*. Innosight Institute. San Mateo, California. Letöltés: <https://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf> (2021. 04. 25.)
- Tajtiné Lesó Györgyi, Borbély-Pecze Tibor Bors, Juhász Ágnes és Kenderfi Miklós (2020): „Karantén-tanácsadók” – Hazai pályaaorientáció, pályaedukáció a karantén alatt a tanácsadók szemszögéből. *Új Pedagógiai Szemle*, **70**. 5–6. sz., 39–58. Letöltés: <http://upszonline.hu/index.php?article=700506008> (2021. 04. 25.)
- Watts, A. G. (2002): The role of information and communication technologies in integrated career information and guidance systems: A policy perspective. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, **2**. 139–155. doi:10.1023/A:1020669832743.
- Wiegiersma, G. (1992): *A tanácsadás pszichológiájának rendszerei*. In: Ritoók Magda (szerk.): *A tanácsadás pszichológiája*. Budapest, Tankönyvkiadó.